

· FØROYA · SOCIAL·DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 8.

Lýsingaprisur fyri petittreglu: 30 oyr. á forsiðuni,
20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst
avsláttur í prísnum.

Tírsdag hin 19. februar 1929.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið
verður bilagt á postinum, brævvarnarstöðum
og skrivstovuni. Telf. 143.

3. árg.

Tandlæge BREND

træffes 11—5. Telf. 114.

FÆRØERNES FOLKE-
TINGSMAND, Hr. A. Samuelsen, har som bekendt adskillige Gange sagt at han ikke bojede sig for en Beslutning, der var truffet af Lagtinget, naar han personlig eller hans Parti ikke tiltraadte en saadan 'Beslutning. Og Kendsgerningerne viser, at han ogsaa praktiserer dette Synspunkt.

At en Folketingsmand indtager et saadant Standpunkt overfor en af Lagtinget truffen Beslutning, er for det første fuldstændig forkasteligt, men for det andet vil en saadan Holdning overfor de af Lagtinget indsendte Andragender i Rigsdagen være til ubodelig Skade for den gode Forstaelse hos det danske Folk, som Hr. Samuelsen gaar for at være Talsmand for. Endvidere kan et saa afvigende Standpunkt, som Hr. Samuelsen for nylig har indtaget, blive til stor Skade for færøsk Erhvervsliv.

Som bekendt behandler Rigsdagen i Aar Fiskerilaaneloven. I den store Sag er Hr. Samuelsen kommen til at blive Venstres Ordfører. Men Hr. Samuelsen Stilling som Venstres Ordfører og Folketingsmand for Færøerne har bragt ham i en højst mærkelig Situation, idet han her kommer til at staa contra Færøernes Lagting i en Sag, der er af allerstørste Betydning for vort Erhvervsliv.

Fiskerilaaneloven har været forelagt Lagtinget, der i Indstillingen henstiller til Regering og Rigsdag, at Laanene til Koler og Torreanlæg skulde omartiseres i Løbet af 20 Aar. Regeringsforslaget gaar derimod ud paa, at Laanene skal amortiseres i Løbet af 10 Aar. Denne 'velvillige' Regering har fundet det passende at indføre en kneben frist for Afbetaling. Hr. Samuelsen, der er Medlem af Lagtinget er gaaet med til denne halverede Frist. Hr. Samuelsen klynger sig til det Halmstraa, at han paa Trods af Lagtingets Henstilling, havde maattet bøje sig for Ministeriets Henstilling om kortere Amortisation. I Udvalget fastholder han dette uden nogen virkelig Forklaring paa sin Desavouering af Lagtinget.

Socialdemokraterne har paa-
peget det uheldige i at Færøernes Folketingsmand saaledes bibringer Rigsdagen den Tanke, at hvad der kommer fra Lagtinget, skal der ikke lægges

videre Vægt paa, da Lagtingets Henvendelse kun gaar ud paa at faa saa meget som muligt.

At Rigsdagens store Partier ikke blindt vil lade Hr. Samuelsen lade Lagtinget helt ud af Betragtning, er ganske naturligt. Socialdemokratiet finder Lagtingets Forslag rimeligt og stiller et Ændringsforslag om Laanenes Amortisation efter de Regler Lagtinget har foreslaet.

Hvorlænge skal Færøerne have en Repræsentant i Rigsdagen, der gaar imod Lagtingets Krav og Beslutninger?

Sjúkrahjálpin við Grønland.

Lítið virðið sjómansins lív, eftir tí ið kemur frá teirri síðu, ið ikki hava tað minstu fatan av, hvussu vandamikilt og ótrygt sjómansins lív er. Og hóast hitt sjófarandi fólk, tað eru Føroyingar ella av øðrum tjóðum, folkaferðin er tann sama. Innan fíra veggja, har tey ikki skilja tað óttafulla lív sjómansins, kunna tey loyva sær at gera atfinningar bæði at einum og øðrum sjófólkinum viðvíkjandi, og stundum skera allar yvir ein kamb sum eitt lítið síðið folkaferð og stundum okkurt verri. Tað kann berast yvir slíkum, satt frá tí sýnishorni, at tey kenna ikki sjómansins lagnu, og eru tí so tápulig at geva seg í lag at tala um teir.

Men ørðvisi er tó vorið, tá ið tað frá einum ríkisstýri, frá tí parti av stjórninum ið hevur við handil og sigling at gera, verður alment framborið, at sjómenn ikki mega lífta á at fáa medicin o. a. í einum landsparti, ið hoyrir til sama ríkið, tá kann tað ikki beinleiðis sigagevast. Tí at ríkisstýrin í londum, sum hava nakra sigandi sigling, ikki royna at gera sín-
um sjófólki korini so laglig sum møguligt, er illa hugsandi, men her gongur sjón fyri søgn.

Handilsráðharrin — sum eisini er ráðharri fyri sigling — í tí danska ríkisstýrinum, hevur gjøgnum Føroya amt latið borið føroyskum fiskimonnum boð um at teir als ikki mega lífta á, at fáa medicin og annað uppi í Grønlandi, og eiga teir tessvegna at verða betri enn væl útgjórdir við slíkum, tá ið teir fara úr Føroyum. Í Grønlandi verður ikki hildið meiri av medicin enn smikið, at Grønlandingar kunnu hjálpast við. Fyri at eingin misskiljan skal vera, so verður bræv amtsins sett í dagslýsið eina ferð enn:

„Handelsministeriet har anmodet Amtet om at ville gøre bekendt blandt Fiskerne, at det

ikke kan paaregnes, at Fiske-skibene kan forsyne sig med Medicinalvarer og lignende i Grønland, da de ved Kolonierne og Sygehusene værende Beholdninger af Medicin og Forbindsager kun er beregnet i Forhold til, hvad der skønnes at være tilstrækkeligt til den i Landet værende Befolknings Behov. Det er derfor af den allerstørste Betydning, at Skibene ved Afgangen fra Færøerne er fuldt forsynede i saa Henseende.

Hvilket herved meddeles til behagelig Efterretning“.

Mangt hevur afturhaldið opinbárað, men tó man henda kunngerin haldast at vera hitt mest opinskáraða, ið enn hevur verið framtí: Føroyskir sjómenn mega ikki lífta á at fáa tað neyðturvilugu sjúkráhjál, um teir koma til Grønlands. Tað liggur vart innan hesari kunngerin ella hesum tfoðindum, sum amtið ber Føroya fiskimonnum.

Tað er ikki heimatiltekið at fara til Grønlands at fiska, leiðin er bæði long og drúgv, og so áður enn farið verður hesa longu leið, gerast fiskarar kunnugir við, at teir, um nakað berst á — sjúkdómi, skaðatilburður — so mega teir greiða alt sum best sjálvir, tí ikki fæst nakað frá landi, um farið skuldi verið inn í havn.

Tað er munur á, hvat ið aðrar tjóðir gera fyri sítt sjófólk, og hvat ið her av ríkisráðinum verður boðið Føroyingum. Allar tjóðir royna at livja sjómannin í sínum starvið — og Danmark er ikki nakað undantak í so máta — men føroyskir fiskimenn koma ikki undir hesar fjálgandi veingir, teir mega tumla og túra sum best og ænsa sær sjálvum. So mikið síga tfoðindini gjøgnum amtið.

Lagið er í samburi við, at aðrar tjóðir halda hospitalskip um tær leiðir, har teirra fiskimenn hava sítt starv. Føroyingar kenna soleiðis av royndum, hvussu beinasom tey fronsku hospitalskipini hava verið, um heitt hevur verið á tey. Og tó vóru tey ætlað til franskar fiskarar.

Tað var rimuligari og prýðuligari fyri Danmark, um teir sendu skip um tær leiðir við Grønland, ið skuldi vera sjómmonnum til styðju og hjál, um nakað gjordist á. Tað eru ikki bert Føroyingar, ið royna við Grønland, har eru eisini aðrar tjóðir. Munnu tær hava fingið somu tfoðindir um medicinvíðurskiptini í Grønlandi, ella er hetta nakað serstakt fyri Føroyingar?

Men at tað alment verður framborið, at medicinvíðurskiptini eru soleiðis, er meiri at kalla „en national Skam“. T.

Fornaldarmyndir, ið tynast.

Hvad eru þið, Vestmenn? Það heimsfróðu hjóm, sem hreykti sjer á eina dagu. Hvar er ykkar Grikkland, hvar er ykkar Róm, hvar er ykkar fornaldarsaga?

Hetta orindi, ið stendur omanvert á hesari grein, er tikið úr hinum tiltikna kvæði „Vestmenn“ eftir hinum navnfæra íslenska skaldinum, Þórsteini Erlingsyni.

Þórstein Erlingson gevur tí nýggju hástóru tjóðini Amerícu eina ábreiðslu fyri sítt erni og spelkni, og fyri tí í hesum unga landi verandi „aristokratí“, ið ikki hevur tað allarmínsta av ættarþegi ella fornaldarsøgu at vísa á. Gullið í landinum hevur gjørt tjóðina til tað hon er, einki annað er at peika á.

Nú kann tað ikki sigast um Føroyar at vísa einki beinleiðis hava at styðja okkum til sum fólk. Nakað er av søgu og lítið av fornminnum, men mestsum eigasort fyri fornar dýrgripir.

I øllum teim øldum, Føroyingar hava bygt hesar oyggjar, er nógv borist fyri her, sum ikki altíð hevur verið fjalt, men sum í seinru tfoðini hevur verið fjalt fyri okkum. Her á landi hava nógv eyðkennir verið, ið nú eru horvin, mangar góðar og vakrar fornmyndir, ið eru fyribeindar úttan at Føroyingar hava átalat tað.

Tað er ikki rætt, at tað verður sligið seg til tols við, at slík veldersker eru av fremmanda ávum, og sleppa sær sjálvum undan, tí høvuðsatvoldin til at so mangt er niðurbrotið og sundursloað, at her er so nógv lagt oyði ella á annan hátt forkomið, rænt og selt, flutt út av oyggjum o. s. fr., høvuðsatvoldin liggur herheima. Tað kann hugast at fremmandir menn, ið her í oyggjum í seinru árum verið hava embætismenn, at teir hava verið nakað kaldir fyri teim fornminnum, ið virði høvdu fyri Føroyar og Føroyingar, og er væl heldur ikki stórt at siga til at teir vóru tað, tí teir vóru jú fremmandir menn í einum landi, ið var teimum alt ov fremmant til at vera undir somu krúnun sum teir vóru bornir undir. Men Føroyingar hava tó altíð bú her á landi, og um tað vísti seg at fremmandir harrar vóru heldur kaldir fyri okkara fornminnum og øðrum, ið virði kundi hava í komandi tfoðum, fyri eina stóra enn óskrivaða Føroyasögu. So hava Føroyingar sjálvir langt frá gjørt skyldu sína. Tí, høvdu roddir úr Føroyum hevja seg tfoðari enn gjørt var, so vildi nógv verið til enn av fornminnum, sum aldri nú fæst tókur á aftur.

Tað verður so mangt strokið í okkara sögu, ið ikki átti at verið strokið, og tað verður so nógv forkomið av fornminnum, sum í staðin átti at verið vart, at hann ið hugsar eitt sindur vil viðganga, at ovmikið er mist, bæði fyri nútíðina og fyri framtíðina. Fornaldarmyndir tynast og tynast framvegis, til stóran

bága fyri okkara søguskrijving og tap fyri framtíðina.

Verður framvegis farið fram móti okkara fornaldarminnum sum nú hevur gingið eina tíð, so er ikki so langt eftir, til Føroyingar kunna spyrjast: hvar er tykkara fornaldarsøga?

Dømi um, at tað gongur ta leiðina, at oyða og tyna fornminni okkara, eru tíverri ov mong. Og vilja vit tí bert nerta við nøkur fá dømir úr heilt nýggjari tíð:

Annar av hinum stóru høvdingakynnum, Sigmundur Brestisson var jarðaður í Skúoy. Menn vitstu á at vísa hvar hann lá grivin, tí steinur var reistur yvir honum, og týðuligur krossur var ristur í henda stein. Sjálvandi var ikki har ein herur steinur, har átti okkurt annað at verið. Men eingin týktist at geva sær fær um henda stein, Sigmundarsteinin, sum hann nevndist.

Fyri ikki langari tíð síðani skuldi nakað takast til kirkjugarð í Skúoy, og Sigmundarsteinurin var av lagnuni kominn at standa soleiðis, at hann var innanfyri tað mark, ið nýttast skuldi til kirkjugarð. Menn ið ruddaðu fyri kirkjugarðinum, høvdu eisini til arbeiði at beina fyri Sigmundarsteininum. Teir bóltu henda søguliga stein um koll, og vísti tað seg sum har var eitt heilt gravkamar undir niðan, gjørt av høgðum og við navnamerkjum fristaðum steinum, nógvir snøggir og væl høgdir. Ein maður var við til hatta skilaleysa starv, sum tó var so flógur um hjartað, at hann ikki orkaði at síggja alt hetta forkomið, og hann tók av sínum eintingum til hús nakrar av teim vakrastu steinum, hann helt tað vera synd, at alt skuldi verða beint fyri bakka. (Tað ið hesin maðurin bar til hús er nú til skjals í Skúoyar kirkju). Hesin sami maðurin royndi eisini at fáa Sigmundarsteinin uppafur at standa eina aðrastaðni. Huga vit, at onkur seinri í tfoðini vil fara at granska ikki bert henda stein, men eisini kring um hann og undir niðan honum, skuldi tað ikki andræð um hansara positiva úrslit er, at alt hetta roksið um Sigmundarsteinin bert er ein gomul lygn um nakað, ið ongantíð hevur verið til. Føroyingar hava sjálvir villeitt granskarin, og hann kann bert styðja seg til tað, ið líftast kann á.

Hetta var bert eitt dømi.

Koma vit so til Havnar, ið skuldi verið miðstöðin í okkara fornaldarsögu, so er her so syndarligt farið um okkara gomlu fornminni, at tað er til lítlan heiður fyri bæði bý og íbúgvavar. Her er hitt gamla tingstaðið, Tinganes, nú so umbyggt og „restaurerað“, at skjóttlítið er eftir av tíð hevur søguligan týðning. Har afturat kemur, at hitt forna tingstaðið við øllum sínum bygningum er komið á fremmandar hendir. „Corps du Garde“ er soleiðis viðfarið, at nú er bert steinurin við Gabel's sigli í eftir, ið siga